

Cíl BP: na základě konzultací s vybranými lesními hospodáři, případně pomocí vlastních šetření, popsat reálnou situaci na vybraných lesních územích (v kulturních lesích určených primárně k produkci dřeva) postižených v poslední době rozsáhlejšími přírodními narušeními; tj. popsat 1. dopad disturbancí na les a 2. způsoby práce s obnovou a zkušenosti.

Dotazník, lesní hospodáři, Jakub Rychlík

Představa: tematické okruhy, které začnou jednou hlavní otázkou, o které se dotazovaný hospodář rozovídá, následují konkrétní otázky směřované na více kvantitativní údaje, které případně může dohledat a poslat později

0) Popište Vámi spravovaný majetek – zastoupení dřevin, stanovištní podmínky, věkové složení, provozování myslivosti, stavy a druhy zvěře atd.

Výměra spravovaného majetku je 1207 ha, z 80 procent se nacházíme v 16. PLO Českomoravská vrchovina dále je zde okrajově zastopeny PLO Středočeská pahorkatina a Polabská nížina. Zastoupení dřevin je následující: 76,30% jehličnatých dřevin, 23,70% z velkové výměry. Konkrétní zastoupení jehličnatých dřevin je: smrk 51,34%, jedle 0,95%, borovice 12,63%, modřín 10,92%, douglaska 0,44%. Zastoupení jednotlivých listnatých druhů je: dub 7,58%, buk 3,73%, habr 2,83%, klen 1,38%, jasan 0,84%, jilm 0,02%, akát 0,50%, bříza 2,03%, olše 1,59%, lípa 2,87%, topol 0,22%.

Z 91% se nacházíme ve 3. lesním vegetačním stupni, zbylých 9% je 2. lesní vegetační stupeň.

Nejvíce zastoupený CHS je 47 Hospodářství oglejených stanovišť středních poloh, poté 45. CHS Hospodářství živných stanovišť středních poloh. Ve spravovaném majetku se také nachází obora s rozlohou 130 ha a lesy v pásnu ochrany vod 1. stupně. Tyto porosty spadají do lesů zvláštního určení. Honitbu kompletně pronajímáme. Dominuje zde především černá zvěř, v menší míře se vyskytuje srnčí a stále se zvyšující stav dančí

A) Popište kalamitní situaci na Vámi spravovaném majetku, rozsah kalamity, činitele (vítr, kůrovec...) a hlavní faktory, které stály za rozvojem kalamity (např. i nedostatek kapacit, či zanedbání na sousedních majetcích), způsoby zpracování a asanace, problémy, kterým čelíte.

Kůrovec se zde začal objevovat již v roce 2015, pokud tedy budeme brát postiženou plochu od tohoto roku do současnosti, rozsah kalamity se pohybuje mezi 50-60 hektary. Od roku 2015 jsme vytěžili zhruba 60 000 m³ dříví v důsledku kalamity. Každý rok bychom měli vytěžít 10 000 m³, v roce 2017 jsme tuto hodnotu přesáhli o 3200 v důsledku nahodilé těžby, v roce 2018 to bylo dokonce o 5000 m³. V roce 2019 došlo k mírnému poklesu těžby oproti roku 2018.

Nejvýznamnější kalamitní činitel je kůrovec. Okrajově také narazíme na klikoroha nebo václavku, tyto biotičtí činitelé, ale žádnou kalamitu nepůsobí. Z abiotických činitelů je výrazný disturbanční činitel vítr, což je logické vzhledem k tomu, že se nacházíme ve vodou ovlivněných stanovištích. Každý rok vytěžíme cca do 5000 m³ vlivem větrného narušení. Co se týká narušení vlivem kůrovce, díky tomu, že se nacházíme na oglejených stanovištích ovlivněných vodou, porosty jsou stresované nedostatkem vody, což je podle mě hlavní faktor, který stál za rozvojem kalamity. Zhruba od roku 2015 pozorují například u smrku, že usychá zmlazení nebo uschne kmenovina v rámci boje o vodu. Takto stresované porosty kůrovec cítí na dálku a napadá je. Dalším důvodem je nevhodnost stanoviště pro smrk v polohách řekněme pod 400 m.n.m.

Problémem, kterému čelím je především nedostatek pracovních sil. Kalamitu zpracováváme harvesterovou technologií i pomocí lesních dělníků s motorovou pilou. Asanujeme všemi dostupnými prostředky. V našem případě se jedná především o chemickou asanaci povolenými přípravky. Konkrétně v tomto případě je problém sehnat pracovníky, kteří by chemicky asanovali, navíc je potřeba poměrně velké množství vody, která se nemůže čerpat z rybníků nebo studen. Nedostatek vody je tedy další problém. Když dodavateli zadám práci, měl by ji dodat kompletně s chemií i vodou.

A1) Jaká je plocha postižená kalamitou, plocha spravovaného majetku, plocha smrkových porostů, objem zpracovávaného dříví?

Výměra spravovaného majetku je 1207 ha. Kalamitou byla postižena plocha 50-60 ha. Polovina z porostní plochy je tvořena smrkem. Od roku 2015, kdy se začal objevovat kůrovec jsme vytěžili přibližně 60 000 m³ dříví. Nejhorší byly roky 2018 a 2019. V roce 2018 jsme vytěžili cca 20 000 m³ a od roku 2019 jsme v červené kalamitní zóně.

A2) Jaký je časový průběh kalamity?

Od roku 2015 jsem pozoroval zvýšený výskyt kůrovce, ještě se nejednalo o kalamitní stav, ten přišel s rokem 2018 a pokračuje doteď.

A3) Jaké způsoby zpracování kalamity používáte (JMP, harvester...) a jaký je jejich podíl ve srovnání s obdobím před kalamitou?

Způsoby zpracování se odvíjí od toho, která technologie je k dispozici. Kalamitu zpracováváme buď motorovou pilou, anebo harvestorem. Podíl je zhruba 50/50. Před kalamitou byl rozdíl v tom, že nahodilá těžba se zpracovávala ručně motorovou pilou a úmyslná těžba harvestorem.

A3) Jaké způsoby asanace (odvoz, odkorňování, chemická asanace...) a na jakém místě používáte? Jaký je jejich podíl?

Používáme chemickou asanaci a insekticidní síť. Dříví se snažíme, co nejrychleji dostat z lesa.

A4) Jaké jsou náklady na zpracování dřeva a jaké jsou tržby z jeho prodeje?

Od roku 2018 jsme v záporných číslech, takže náklady na zpracování jsou vyšší než tržby z prodeje.

A5) Dochází průběžně ke zpracování celé kalamity, nebo se nechávají části, i jen dočasně, bez zpracování (tj. dochází k odložení těžby)? Jaký je případně celkový rozsah a velikost jednotlivých nezpracovaných ploch, resp. ploch, kde byla těžba odložena? Jaká je jejich perspektiva do budoucna (dočasné, nebo trvalé ponechání dřeva v porostech, práce s obnovou atd.)? Jaké jsou důvody nezpracování těchto ploch?

Do roku 2018 jsme se snažili s kalamitou vypořádat plošně na území celého revíru. Nyní je revír rozdělen do 3 zón podle naléhavosti zásahu. Ve žluté zóně jsou porosty, u kterých se snažíme o záchranu a soustředíme tam veškerou kapacitu. V zelené zóně jsou již rozvrácené porosty, ale nachází se zde také smrkové porosty, za které má cenu bojovat. V červené zóně jsou porosty buď silně rozvráceny kalamitou, kde, již není co zachraňovat nebo okrajové nepřístupné oblasti, kde je problém s logistikou. Plocha červené zóny 20 %, zelené 30 % a žluté 50 % z celkové výměry. Důvody nezpracování jednotlivých ploch jsou omezené kapacity, některá místa jsou špatně dostupná a nevede k nim žádná naše komunikace (například porosty okolo golfového hřiště). V minulosti jsme v případě dostatečného

umrznutí půdy mohli využít zemědělské pozemky pro odvoz dříví. V posledních letech jsou i v zimních měsících příliš vysoké teploty na to, abychom mohli tyto pozemky pro dopravu využít.

A6) Jaký je Váš pohled na ponechávání mrtvých stromů v porostech k zetlení (výhody, nevýhody)? Snažíte se z porostů odstraňovat všechny mrtvé stromy, nebo s nimi pracujete jiným způsobem, jak? Jaký je Váš plán v tomto smyslu do budoucna?

Za mě to má určitě výhody, mrtvé dřevo do lesa patří, protože zlepšuje půdní podmínky. Mrtvé stromy můžou posloužit ptactvu jako místo, kde je zdrojů potravy, případně ke hnízdění. Problém je s legislativou. Pokud by na někoho mrtvý strom spadl a já o něm věděl, byl by to problém. Nicméně jsem ochotný nechávat mrtvé stromy k zetlení na místech, kde je špatný přístup a lidé se tam nedostanou. U silnic nebo turistických stezek se snažím mrtvé stromy odstraňovat.

A7) Jaká speciální opatření jste zavedli v souvislosti s kalamitou a jejím zpracováním a jaké s nimi máte zkušenosti?

Žádná speciální opatření, v souvislosti s kalamitou, jsem nezavedl. K nahodilé těžbě přistupujeme stejně jako před kalamitou, s tím rozdílem, že nyní děláme vše ve větší míře. Problém je v tom, že jak narůstá kůrovcová těžba, musím reagovat adekvátním počtem opatření (například větší množství lapáků), obvykle narážím na omezené kapacity zaměstnanců. Pokud se neodhadne kapacita lidí, může se stát, že se nestihne včas asanovat a je tím zaděláno na problémy, které mohou celou situaci i zhoršit. Proto musím veškerá opatření důkladně zvážit.

B) Popište situaci s obnovou kalamitou postižených ploch, jaké postupy při obnově používáte, jaké s nimi máte zkušenosti a jakým problémům čelíte?

Mnou spravovaný revír byl dobře rozpracovaný, v minulosti se zde vyskytovaly různé kalamity. Největší holina, která v průběh kalamity vznikla, měla 2,5 ha, což ještě není žádná katastrofa.

Využívám klasické postupy obnovy, snažím se podporovat hlavně meliorační a zpevňující dřeviny, v podstatě sázím do lesa vše, co mi dovoluje vyhláška. Smrk při obnově využívám pouze minimálně. Na místa, kde jsou vhodné podmínky pro smrk, a ještě před pár lety bych ho do těchto místa sázel, nyní sázím borovici. Nejvíce zalesňujeme dub, poté buk, jedlí, javor, jilm a douglasku. Ze zkušeností je nejlepší

použít obalovanou sadbu. S obalovanou sadbou jsem schopen mít za 4 roky zajištěný porost. Obalovaná sadba je však momentálně špatně dostupná, a proto sázíme především prostokořennou sadbu. Co se týká problémů, tak je to opět nedostatek pracovníků, dalším problémem je, že v lese se nachází velké množství oplocenek, které je potřeba pravidelně kontrolovat a opravovat.

B1) Jaký je u Vás podíl přirozené a umělé obnovy, případně obnovy sítí a sadbou? Jak se tento podíl změnil s nástupem kalamity?

Podíl přirozené obnovy je u nás zhruba 30 %, umělé 70 %. S nástupem kalamity došlo ke změně zacházení s přirozenou obnovou. Když to uvedu na modelovém příkladu, tak před kalamitou jsem zalesňoval hektarovou holinu, 25 arů jsem založil uměle melioračními a zpevňujícími dřevinami, abych splnil minimální podíl stanovený vyhláškou. Zbytek porostu se proředil clonnou sečí, aby se podpořilo přirozené zmlazení. Tímto způsobem nebyl problém zalesnit a zajistit porost do zákonem stanovené doby. Nyní určitě narůstá podíl umělé obnovy. Sítí vůbec nepoužívám a nepoužíval jsem ani před kalamitou.

B2) Jaký je preferovaný způsob obnovy (přirozená vs. umělá), případně jejich ideální podíl? Jaké problémy brání dosažení ideálního stavu (seřad'te je, pokud možno, dle významu)? Jakými postupy se těmito případným problémům snažíte zamezit?

Samozřejmě preferuji přirozenou obnovu, ale není to tak, že bych byl proti té umělé. Pokud je potřeba do lesa dostat dřevinu, která se tam nevyskytuje, není jiná možnost. Ideální by byl 100% podíl přirozené obnovy, to však není reálné. Hlavním problémem je zvěř a zabuřnění, což má opět souvislost s tím, že se revír nachází na vodou ovlivněných stanovištích. Je potřeba do porostu opatrně pouštět světlo, jakmile by ho tam bylo moc, došlo by k silnému zabuřnění a měli bychom práci navíc s hubením buřeně. Problémům se zabuřněním se snažím předejít tak, že si důkladně rozmyslím, kolik světla a kdy do porostu pustím. Co se týká problémům se zvěří, já to mohu ovlivnit tak, že budu myslivcům udělovat pokuty za škody, které vznikají na porostech, to podle mého názoru ničemu nepomůže, protože na zaplacení většinou mají dost peněz nebo vedou soudní spory a škody ani nezaplatí. Stavíme hodně oplocenek, pokud chci udržet jedlový nebo bukový nálet, vždy stavím oplocenku. Je to však další práce navíc a nezvládá se stavět oplocenky kolem všech mladých porostů.

B3) Jaké druhy dřevin byste v obnovovaných porostech rádi pěstovali (seřad'te je, pokud možno, dle významu)? Jaký je skutečný podíl dřevin v přirozené a umělé obnově? Jaké

problémy brání dosažení ideálního stavu (seřad'te je, pokud možno, dle významu)?

Jakými postupy se tyto případné problémy snažíte řešit?

Rád bych, aby druhy, které nyní zalesňuji, se zde udržely dlouhodobě.

Dřevinou číslo jedna by byl pro mě dub, poté buk, dřevina číslo tři by byla jedle, té se zde bohužel nedaří, tak jak bych si představoval. Čtvrtý v pořadí bych rád pěstoval modřín s borovicí a mám hodně rád jilm s třešní ptačí. Když můžu tak hodně vysazují jilm s třešní ptačí do různých směsí.

B4) Hodnotíte množství přirozené obnovy ještě před těžbou? Používáte speciální postupy k ochraně přirozené obnovy před poškozením při těžbě? Jakým způsobem pracujete s přirozenou obnovou, zejména na plochách, kde její hustota aktuálně není dostačující k obnově následného porostu?

Žádné speciální postupy k ochraně přirozené obnovy před těžbou nepoužívám. Při těžbě je jasné, že k nějakým škodám dojít musí. Důležité je do porostu s přirozeným zmlazením vhodně a včas zasáhnout, k určitým škodám určitě dojde. Nevnímal bych to však jako tragédii. Když si vezmeme smrkové zmlazení, na jednom hektaru může být až 20 000 jedinců a do deseti let by v porostu mělo být 3500-4000 ks/ha, tak ani v případě poškození těžbou není problém přirozenou obnovu udržet. Samozřejmě, pokud by došlo k úplnému odstranění obnovy, bylo by to špatně, k tomu však naštěstí nedochází. Důležité také je mít dobře proškolenou, kvalitní pracovní sílu a těžební zásah si hlídat.

Pokud mám někde nedostačující hustotu přirozeného zmlazení, tak tomu neříkám přirozené zmlazení na vykázané holině, ale vykázaná holina. Buď je na místě dostatečný počet mladých jedinců a vykazují přirozené zmlazení nebo tam není a postupuji jako při zalesnění klasické holiny. Například pokud je na holině nedostačující počet smrku, sázím do těchto míst třeba buk, který smrk brzy předroste. Postupuji zde případ od případu. Pokud je na holině z části přirozené zmlazení, oplotím ho a zbytek plochy zalesním dalšími druhy uměle, tak aby vytvořily vhodnou směs.

B5) Dochází u Vás k odkládání obnovy? Z jakého důvodu a na jak velké ploše? Jaké jsou zkušenosti s obnovou (obnovou obecně, případně s obnovou přirozenou) na plochách, kde došlo k odložení obnovy?

K odkládání obnovy u nás nedochází.

B6) Obnovujete postižené porosty plošně, či pracujete s obnovou v prostoru různým způsobem? Jak?

Liší se to případ od případu. Postupujeme s ohledem na ekologické nároky dané dřeviny. Například pokud zalesňuji hektarovou holinu, kde vím, že bude svítit hodně slunce a je zde vhodná expozice, tak klidně oplotím celý hektar a vysázím tam dub, protože vím, že je za 4 roky zajištěno.

B7) Jak hodnotíte vliv opatření obecné povahy vydané Ministerstvem zemědělství v roce 2019 (odložení těžeb sterilních souší, odklad zalesnění a ponechávání nezalesněných pruhů v konkrétních katastrálních územích atd.) na obnovu lesa na Vámi spravovaném majetku? Mělo nějaký vliv na způsob práce s obnovou? Jakým způsobem případně došlo k úpravě práce s obnovou?

Tato opatření mi připadají nedostačující, žádný vliv na způsob práce s obnovou neměla.

B8) Na jakém podílu obnovovaných ploch provádíte ochranu proti zvěři, či jiné způsoby ochrany obnovy? Jakým způsobem ochranu provádíte? Jaké způsoby se nejlépe osvědčily?

U listnatých dřevin a jedle stavíme oplocenky. Pro ochranu jehličnatých dřevin používáme nátěry. Nejlépe se asi osvědčily oplocenky, je však náročné, všechny porosty včas oplotit a kontrolovat jejich poškození. Ochranu provádíme zhruba z 90 %.